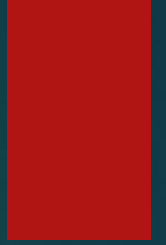
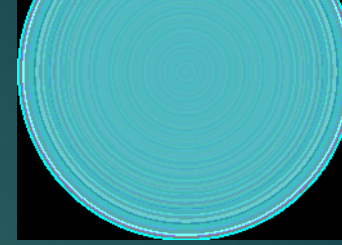

Stylistika (3)

Funkční styl umělecký

Sféra literární komunikace: styl uměleckých děl byl předmětem zájmu už u Aristotela (*Poetika*), v českém prostředí od počátku 20. století a především v rámci Pražského lingvistického kroužku (B. Havránek, J. Mukařovský – básnický jazyk, estetická funkce, R. Jakobson – poetická funkce jako jedna ze základních funkcí jazyka vedle funkce referenční, expresivní atd.).

Pluralita stylů: próza, poezie, drama; nelze popsat jako jednu stylovou oblast.

Komunikativní cíle: vyvolat estetický zážitek, zapůsobit (nebo jen pobavit) + hodnota sdělná (sebevyjádření autora). Dominantní funkce poetická/estetická (zaměření na formu), ale i emotivní/expresivní, referenční, meta-jazyková.

Funkční styl umělecký

Komunikativní role: autor vs. čtenář (vztah asymetrický) + vnitrotextové subjekty: vypravěč, fiktivní čtenář, postavy příběhu... Kontakt nepřímý, zprostředkovaný (kromě dramatu).

Základní kód: verbální – psaný, často s prvky jazyka mluveného (řeč postav, vypravěče); prakticky všechny dostupné variety a vrstvy jazyka: spisovný, hovorový až vulgární (např. u postav knihy), obecná čeština, dialekty; někdy i pasáže v cizích jazycích: angličtina, němčina, slovenština, polština, podle prostředí románu (např. příběh ze Sudet či z pohraničí obecně, téma emigrace do USA, Německa atd.). Často kombinace verbální složky s vizuální (ilustrace).

Charakteristika stylu uměleckých textů

Spíše normy estetické (navíc proměnlivé) nežli jazykové. Velké stylové rozpětí a diferencovanost. Zážitkovost krásné literatury (oproti pojmovosti např. literatury odborné).

Literární text = typicky monolog (ale epika a dramata: dialog vnitro-textových postav).

Vertikální členění textu (próza): řeč vypravěče vs. postav; nevlastní přímá řeč (bez uvozovek, 1. osoba, vnitřní monolog); polopřímá řeč (bez uvozovek, 3. osoba, vnitřní monolog).

Pečlivá připravenost a dokonalá propracovanost (zvláště poezie).

Výrazové prostředky v literární komunikaci

Próza: stylizace mluvenosti, využívání nespisovných prostředků (hláskových, lexikálních i gramatických), parcelace syntaktických struktur (osamostatněné větné členy, např. infinitivní polovětné struktury), zkratkovost, kondenzace popisu. Při naraci užití prézentu a futura pro minulé děje; ich-forma – subjektivizace vyprávění.

Poezie: tvaroslovná oblast – snaha o zvukomalebnost (eufonii), rým, paronomázie; obsahově-sémantická oblast – implicitnost, konotace, metafory, metonymie, personifikace, básnické epitety.

Drama: nespisovná slova a tvarosloví, stylizace mluvenosti

Stylizace: široký slovník, synonymie, polysémie, homonymie, poetismy, autorská slova, archaismy a knižní výrazy vs. výrazy slangové či dialektální.

Žánry (útvary) literární komunikace

- 1) Próza/epika** – Romány, novely, povídky + pohádky. Vyprávěcí postup, narativní čas a prostor.
- 2) Poezie** – Spirituální, všednodenní, experimentální atd.; sonety, haiku, básně v próze...
Subjektivní, nadčasová témata, kratší texty.
- 3) Drama** – Klasické: tragédie, komedie; dnes rozvolnění forem, experimentování). Jevištní provedení, dialogy, členění na jednání/akty a výstupy.